

Hind 15 senti.

WIEVAIDIK

H. G. Wells

Töökavatsusi.

Noorsoo tegelaste kursus.

E. Noorsoo Karskusliidu korraldusel toimub 28. detsembrist 1929 kuni 1. jaan. 1930 Tartus, T. Tütarl. Güm. ruumes (Karlova tän. 1) IV noorsoo tegelaste kursus.

Kursuse kava on järgmine:

Teoreetiline osa.

1. Noorsoo karskusliikumine — 4 tundi, üliõpil. V. Olup.
2. Noorsooliikumise alustest — 3 tundi, üliõpil. A. Küng.
3. Karskusliikumise alustest — 2 tundi, dotsent V. Ernits.

Praktiline osa.

1. Deklamatsiooni ja kõnekunsti algused — 5 tundi, „Vanemuise“ dir. V. Mettus.
- 2 tundi, E. Karskusliidu sekretär E. Kubjas.
2. Asjaajamine ja rakendusraamatud — 2 t.
3. Koosolekute juhatamine — 1 tund, direkt. K. Treffner.
4. Õpiringide korraldamine — 1 tund, E. Haridusliidu sekret. E. Vender.
5. Ühistegelisi põhimõtteid, eriti õpilaste kooperatiivide organiseerimine ja asjaajamine — 2 tundi, E. Ühistegelise Liidu sekretär J. Jaanuson.
6. Noorte karskustoimkondade töö — 1 t., karskusinstruktor G. Laja.
7. Töö kirjandusringides — 2 tundi, direktor J. Roos.

8. Töö spordiringides — 1 tund, õpet. A. Kalamees.
9. Töö karskusringides — 1 tund, üliõpil. F. Huik.

Näitlik osa.

1. Näitlik õpiring — 2 tundi, juhatab E. Vender.
2. Näitlik vaidluskoosolek — 1 tund, juhatab üliõpil. E. Treu.
3. Ekskursioon ülikooli raamatukokku — 2 tundi.
4. Ekskursioon Tervishoiu Muuseumi — 2 tundi.
5. Ekskursioon E. Rahva Muuseumi — 3 t.

Kursuse vastutavaks juhatajaks on dir. Jaan Roos, tegelikuks juhatajaks A. Küng. Osa võtta võivad org.-e edustajad iga 20 liikme kohta üks, peale selle kui ruum lubab ka iga liidu üksikliige ning samuti ka iga keskkooli õpilane. Kursused on tasuta, samuti on maksuta ühiskorterite kasutamine, mis asub naistel T. Tütarl. Güm. ruumes, meestel H. Treffneri güm. ruumes.

Raudteel sõiduks loodetakse saada Vabariigi Valitsuselt ligi 50 prots. hinnaalandus (Tartu tuleb sõita täispiletiga, tagasi tasudes vaid esimese 50 km. eest umbes 1 kroon).

Ühenduses kursustega peetakse 30. XII. 29. liidu VI asemikekogu koosolek ning 1. jaanuaril 1920 I deklamatsioonivõistlus. 31. det. õhtul on korraldet ühine teelaud. Osavõtjais üles anda palutakse võimaluse korral kuni 22. detsembrini.

Deklamatsioonivõistlus.

Ühenduses noorsoo tegelaste kursusega peetakse 1. jaan. 1930, kell 5 p. l., T. Tütarl. güm. ruumes deklamatsioonivõistlus.

Esineda tuleb kahe luuletusega: üks luuletus on zürri poolt valituna ühine kõigile, teise valib esineja.

Luuletus mida tuleb ette kanda kõigil on: Fr. R. Kreuzwaldi „Laul“ (Fr. R. Kreuzwald: „Viru lauliku laulud“, II trükk, E. Kir-

janduse Seltsi kirjastus, 1926, lk. 13).

Hindamiskomisjoni kuuluvad pr. A. Suits, hr. V. Mettus, hr. E. Kubjas.

Auhindadeks antakse kolmele paremale:

I — A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus I, II.

II — M. Underi jõuluks ilmuv balaadidekogu ja H. Visnapuu luuletuskogu „Puuslikud“.

III — J. Schütsi luuletuskogu „Rahutus“.

H. K R U U S,

EESTI AJALOO LUGEMIK III

308 lk., broš. 4 kr., kalingurköites 5 kr. 50 s.

„Eesti ajaloo lugemik“ on täienduseks ajaloo õpperaamatuile ja määratud eeskätt ajalugu õppivaile. Kuid et ta ühtlasi elustab üksikute piltide kaudu meie kodumaa mineviku, siis on ta tähtis kõigile, kel on huvi möödunud aegade vastu.

A. KURVITS, Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi peasekretär,

RAAMATUKOGU JA VABAHARIDUSTÖÖ

144 lk., hind 2 kr. 50 s., kalingurköites 4 kr.

Käsitletakse kõiki neid elulisi küsimusi, mis on raamatukogu asjanduse alal olulised peale puhttehnilise kogu korraldamise.

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

№ 3

VII aastakäik

1929/30

BERNARD KANGRO.

Kujur ja kivi.

*Las salvan välgu valutule tuhmi kivi,
lööb põlema mis lillas, helevalges lõõmas
kui taevast alla langeb põlev päike
ja pilguks paariks meeled halvab, ajud jäätab.*

*Las mõte jõuks saab, peitli karmi kivi
kui raiun mina — jumal, mina — kõigemuutja!
Elekter kogub iga lõögiga ja pinge suurdub,
kord kujuks mõte murdub, surematuks muutub
ning vormiks tardub — jumalikuks, puhtaks.*

*Nüüd haaran peitli, haamri — aeg on saabund,
näe, loomingtules valmib kuju vastne!
Aeg ammu kõigil haamer võtta — valutulle
las lõövad mõtted — inimene seks, et luua.*

1929.

Herbert George Wells

(sünd. 1866).

Mitte keegi vähem kui suurmeister Anatole France väitis julgesti, et Wells olevat silmapaistvaim vaimline suurus kogu kaasaegses angelsaksi kultuurkonnas. Kuigi ehk igäüks ei võiks tingimusteta alla kirjutada nii kategoorilisele otsusele, ei või siiski jätta tunnustamata Wells'i imetlusväärilisi teeneid ning väsimatut energiat võitluses inimsoo parema tuleviku eest.

Kirjanikuna, sotsioloogina, ajaloo-iasena ja loodusteadlasena on ta löigand rikkalikke loorbereid. Ajakirjanikuna rääkis ta kogu maailmale, eriti aastat üheksa-kümme tagasi, kui ta teravalt arvustavad artiklid Washingtoni konverentsi puhul ilmusid samal ajal pea kõigis vabameelseis Inglise ja Ameerika ajalehis. Aastal 1920 võttis Lenin teda Moskva Kremli külalisena vastu ja ajas temaga mitu tundi juttu. Alles tänavuaasta aprillis rääkis Wells Berliinis saksa Reichstagis, kuhu teda oli palutud auvõõraks. Iga tema sõnale on kindlustet miljonite tähelepanu kogu tsiviliseerit maailmas, kuigi ses suhtes ehk Bernhard Shaw'l on veelgi suurem ning tähelepanelikum kuulajaskond.

Ehk küll Wells kuulub vastuvaidlematult kaasaegse Inglismaa nimekamate proosakirjanikkude hulka, on siiski pea võimata vaadelda kirjanik-Wells'i lahus poliitilisest reformaatorist, koguni uue usu prohvet Wells'ist. Ta ise ütleb ühes kirjas tuntud psühholoogilise romaani meistrile Henry James'ile, et ta eelistaks žurnalisti kuulsust kunstniku omale. Seda võime mõista ainult nii, et Wells'ile on olnud võõras „kunst kunsti enese pärast,“ ja ta kirjutised on alati püüdnud kajastada põlevaid kaasaegseid probleeme ja nad seisavad ta ühiskondlikkude ning poliitiliste ideaalide teenistuses.

Wells'il on ülesanne, läkitus maailmale. Kuid ta ei ole mitte ainult prohvet, reformaator, vaid ka oma

sugupõlve tõetruu kroonikakirjutaja. Kõik ta teosed on teatavas mõttes intellektuaalne ning vaimline autobiograafia, kuna nad kujutavad teatavat faasi autori enese arengus. Seda huvitavam on see areng, et Wells tundub nii tavalise, igapäevase inimesena, mitte millegagi erinevana tuhandeist teistest.

Wells sündis Londoni agulis väikepoodniku pojana, ja ta ema oli kõrtsmiku tütar ja teeninud toatüdurukuna rikastes majades. Juba 13-aastasena sattus ka tulevane kirjanik poeleti taha, esiteks rohupoodi, siis riidekauplusse. Õnneks ei saanud Wells'ist ei rohukaupluse ega riidekaupluse selli ega üldse kaupmeest. Poiss oli halb poesell, kuna ta oli liig rahutu ja igatses midagi uut, mida nimetatakse hariduseks. Mitmesuguste toetuste ning stipendiumite abil õnnestuski tal rabeleda välja riidekaupluse koppind õhustikust, lõpetada kursus Londoni Kuninglikus Loodusteaduse Kolledžis ja saavutada ülikooli juures teaduslik kraad bioloogias. Sellele järgnes leivateenistus õpetajana mingis Põhja-Londoni koolis, kuid sellele tegi lõpu pikem haigus, mille järele Wells avastas oma tõelise talendi. Alates artiklitega ja mitmesuguste kriitiliste kirjutistega, rakendas Wells peagi teaduse loova fantaasia teenistusse, ja selle tulemuseks olid rohkearvulised fantastilised jutustused, alates *A ja M a s i n a g a* (1895). Nendes jutustustes või romaanis (*N ä g e m a t u M e e s, M a a i l m a d e S õ d a, K u i M a g a j a Ä r k a b, E s i m e s e d I n i m e s e d K u u l, J u m a l a t e T o i t j. t.*) ei ole Wells mitte puht-fantast, võimatute eluvõõraste viirastuste maalija, ta on pigemini imaginatiivne realist, kuna ta kirjutab asjust, mis võiks tõeliselt juhtuda, kui teha teatavad oletused.

Kuigi ta alguses annab oma fantaasiale ehk liig ohjeldamatu lennu-

vabaduse, kihutades ajamasinal ligi miljon aastat tulevikku või kuu pääle, sõdides marsilastega, kiskudes merineitsid veest või inglid pilvede tagant, siis siirdub ta peagi hoopis raskemale ning vastutusrikkamale ülesandele: tähistada tõeliselt võimalikke arenemisteid inimsoo lähemas tulevikus.

Wells ei oska mitte ainult luua uusi maailmu, vaid ta oskab ka teraselt vaadelda tõelist elu. Sellest annavad tunnistust ta rohkearvulised realistlikud romaanid, millised aga on meie lugejaile hoopis tundmatud, kuna neid ei ole ühtegi tõlgitud (*Love and Mr. Lewisham*, *Kipps*, *Tono-Bungay*, *Anu Veronica*, *The History of Mr. Polly* j. t.).

Kuigi neis romaanis on tegelaste iseloomustus tähtsam kui autori usutunnistus, on ka neis rõhutatud autori hukkamõist kogu teda ümbritsevatele segadusele ning sõgedusele. Samal ajal avaldab Wells rea huvitavaid kirjutisi sotsiaalsete küsimuste üle. Töötab ka tüki aega inglise sotsialistide leeris, siis aga lahkub parteist, jäädes siiski truuks sotsialismi põhimõttele. Ainult „sotsialism on ja peab olema võitlus mitte üksi vaesuse, vaid ka võitlus vaimusõgeduse ning egoismi vastu, võitlus, mida tuleb pidada kõigis inimhinge ürgmetsa tihnikuis.“

Tegeliku omapäeva poliitika arvustajana oli Wells enne suurt sõda tõusnud küllalt tähtsaks isikuks, et puutuda kokku juhtivate jõududega riiklises elus. Ta propageerib julgelt oma üleilmlise ühendet vabariigi ideed, võideldes rahvusliste ning riikliste vaheseinade vastu kogu maailmas. Ta usub, et maailm läheb paratamatult vastu rasketele katsumistele, suurele üleilmlisele sõjale, mille järele aga inimsugu ärkab uuele, paremale elule. Lõpeb iseseisvate sõdivate riikide ajajärk ajaloos ja pannakse maksma ühine üleilmline rahu- ning õiglusrükk (*Vabastatud Maailm*, 1914).

Suur ilmasõda sundis Wells'i mitmeski asjas revideerima oma endiseid vaateid ning tõekspidamisi. Küll aga usub Wells veelgi, et on käimas püha

„sõda sõja vastu,“ mis teeb lõpu rahvuslikele eelarvamustele ja sulatab kogu inimsoo ühiseks perekaks.

Sõja läbielamuste tulemuseks oli romaan *Mr. Britling Sees et Through* (1916), kus Wells annab tunnistust sügavast usulisest läbielamusest, mille tulemusena ta järgmisel aastal kuulutab oma uue usutunnistuse Jumalast, inimsoo nägematust päälükust ning kuningast, kes peab meid viima praegusest segadusest vastu lootusrikkale tulevikule. See Wells'i katse anda oma ilmavaatele uus usuline alus tundub ehk ebaõnnestununa, kuna autor isegi hiljem vaikib pea surnuks oma äsja välja kuulutat kuningast.

Küll aga annab Wells mõni aasta hiljem hiilgava kokkuvõtte kogu maailma ajaloost (*The Outline of History*). See ajalugu on rohkem kui inimsoo roimade ning meeletuste kroonika — ta on juhis tsivilisatsiooni päästmiseks ja maailma vabastamiseks praegusest painajalikust olukorrast.

Oma kõige hilisemais teostes maailm Wells veelgi pilte inimsoo lootusrikkast tulevikust või arvustab kibedasti praegust „Segaduse Ajajärku“. Saades kuuekümnenda-aastaseks võttis ta kokku oma ilmavaate kolmeköitelises romaanis, *The World of William Clissold*, mis aga pakub meile võrdlemisi vähe uut. Minevaasta üllatas Wells maailma mingi ebamäärase üleskutsega kukutada praegune ilmakord ja panna maksma Üleilmline Vabariik õigluse ning vendluse alusel. Hiljem näikse ta isegi löövat kahtlema selle suure pöörde peatses teostumisvõimaluses, kuigi ta alles mõni kuu tagasi avaldas uue propagandateose Üleilmlise Rahu-riigi hääks (*The King Who Was a King*).

Me ei või nõudagi, et kirjanik seaks kokku täpsaid poliitilisi programme või annaks märku mingi üleilmlise revolutsiooni alustamiseks. Enne peab sündima põhjalik pööre kogu inimsoo vaimuilmas, enne peab võideldama vaimubarrikaadidel ja sü-

damete kaevikuis. Wells on olnud väsimatu valguse-rüütel, kelle teeneid ei jäta loodetavasti hindamata ka su-

gupõlv, kes vajab vaimlisi juhte, võib-olla ka veidi teistsuguseid ideaale, mille eest võidelda.

„Kevadikule“ kirjutand prof. M. J. EISEN.

Eesti vanad jõulud.

Mida pruudile pulmad, seda noortele jõulud. Aegsasti sügisel hakatakse juba jõulu ootama. Esmalt loetakse nädalaid, pärast päevi jõuluni, kuni viimaks jõulu laupäeval öeldakse: jõulud aia taga, jõulud ukse ees. Lapsed õhkavad enne jõulude saabumist tihti: jõuaks, jõuaks jõulud tulla, siis saaks jõulusaia süüa, oma käega ossi võtta! Viimaks hämardub jõulu laupäeva õhtu ja — jõulud jõuavad kätte noortele mõnesugust rõõmu ja lõbu tooma.

Meieaegsed jõulud erinevad rohkesti muistsetest jõuludest. Meieaegsete jõulude luule koosneb jõulupuus. Jõulupuus kuulub uueaegsete kommete hulka. 100 aasta eest Eestis ei tuntud veel jõulupuus; see on alles viimase sajandi jooksul tulnud meile külaliseks Saksamaalt. Enne jõulupuus olid Eestis jõulude väliseks tundemärkeks õled ja heinad, mõnes kihelkonnas õled, teises heinad. Toodi kusagil jõuluks heinu tupp, astusid heinte asemele vana aasta õhtul õled, toodi jõuluks õlgi, asendasid neid vana aasta õhtul heinad. Ülepea pidid jõuluaegsed pühad, päris jõulud, uued jõulud, kolmandad jõulud ehk kuidas neid siin-seal nimetati, s. o. Jeesuse sünnipäev, uus aasta ja kolmekuningapäev ikka tubades heinu, õlgi, põhku nägema. Kolmekuningapäevaks toodi mõnes kohas kaerapõhku või teisel koguni hernevarsi tupp pörandale maha. Jõulu ajal, mis sõna kitsamas mõttes jõulu laupäevast nuudipäevani ulatus, magati tavaliselt põhkudel, s. o. heintel, õlgedel pörandal maas; tavalised magamiskohad seisis tühjad. Vana usu järele arvati, et siis vili paremini kasvab, kui magatakse jõulus pörandal õlgedel. Aga veel teisi põhjusi tunti õlgede, heinte tupp toomiseks: majas pidi jõulu-

rahu, vaikus valitsema. Heinad, õled pörandal ei lasknud müra toas tekkida. Müra tekkimist kardeti mõne põhjuse pärast. Kardeti, et müra tekitab suvel palju kõue müristamist, aga ka, et surnute hinged pahanduvad. Usuti nimelt, et surnute hinged sügisel hingede ajal kodu käivad ja see hingede aeg mihklipäevast jõuluni ulatub. Hingesid tuli ausasti vastu võtta; ei tohtud käratseda, peale selle tuli nende jaoks veel laud katta, et nad võiksid süüa, juua. Kui hingede eest hästi ei hoolitsetud, võisid nad kurjaks saada ja majarahvale palju paha teha.

Jõulu öösi pidi tuli, õigem küünalõhtust hommikuni põlema — muidu põletati ikka piirgu. Laud kaeti aegsasti roogadega ja road jäid kogu ööks lauale, jõululeib isegi mitmeks päevaks. Maja elanikud sõid ise kas 7, 9 või koguni 12 korda. Siin-seal arvati, et mida sagedamini süüakse, seda paremini kasvab suvel vili ja seda rohkem on uuel aastal süüa. Aga ka surnute hinged sõid nägemata viisil jõululaualt toitu ja jõid kannust jõuluõlut. Mõnes kohas Eestis usuti ristiusu mõjul, et jõuluöösi käivad Jeesus ja Maarja, teisel jälle inglid jõuluöösi majas ja maitsevad seal toitu.

Taluelanikud sõid jõuluöösi ise kõige paremat toitu ja andsid loomadelegi paremat toitu kui need muidu said. Jõulu öösi käis perevanem laudas loomi vaatamas, tertas neid kui inimesi nimepidi, kuulutas neile, et jõulud käes ja viis neile ühtlasi jõulutoitu. Suur leib lõigati tükkideks, viidi lauta, pandi leivale veel soola peale ja söödeti hobustele, veistele ja lammastele, mõnes kohas isegi sigadele. Niisama määrati siin-seal

leivale koguni võid peale, teisel valati õlut peale. Hobustele viidi kaeru, kaartelegi valati õlut peale, niisama heintele. Siin-seal viidi kaerad õhtul tuppa söögilaua alla; söögilaual luges peremees ja pidas palvet. Loodeti, et palve ja õnnistuse mõju laua alla kaertesegi mõjub ja loomad nii õnnistust saavad. Viimne arvamine põlvneb muidugi enam uuemast ajast.

Jõuluõhtul ja esimesel pühal pidi täielik jõlurahu maksma. Sellepärast oli keelatud esimesel pühal kusaqile võõraks minemast; ainult kõige lähedamatel sugulastel oli see lubatud. Teisel ja kolmandal jõulupäeval ei maksnud enam keeld.

Vana rahva arvamise järele uidaavad jõulu öösi mõnesugused kurjad vaimud igal pool ja kipuvad majadesse sisse, küll inimeste, küll loomade juurde kahju tegema. Kus neid ehk juba päeva ajal sisse tunginud, seal peletatakse neid minema kadaka suitsuga, kuhu nad veel kavatsevad tungida, seal võetakse nende vastu abinõusid tarvitusele. Risti kardavad kõik kurjad vaimud, rist peletab neid eemale. Seepärast tegid esivanemad kõikjale riste, küll elamute, küll lautade ustele, ka väravatele ja maja akendele. Alles ristide varal lootsid nad jõuluöösi kodus julge olla võivat. Teatakse juhtumist, kus alles hiljuti keegi jõuluõhtul tehtud ristid koeruse pärast kustutanud. Kustutamist nähes olnud ristitegija hirm suur, et ehk vaheajal mõni kuri vaim tuppa pugenud. Üldiselt on ristitegemine jõuluõhtul niisama nagu muud vanad jõulukombed koguni haruldaseks jäänud; nende imeväge ei usuta enam. Muidu olgu veel tähendatud, et jõuluõhtul tuli ei tohtinud toast välja paista, sest siis oleksid kurjad vaimud tule kuma peale maja juurde tulnud ja kuidagi püüdnud ometi sisse pääseda inimestele kahju tegema. Sellepärast kaeti aknad riietega hoolsasti kinni, et kurjad vaimud tuld ei näeks.

Vanad eestlased tundsid veel palju jõuluäegseid kombeid; need siin nimetatud kombed ja uskumised kuuluvad tähtsamate, eriti jõulukommete hulka.

Tekib küsimus, kas on need eesti jõulukombed tõesti täiesti eesti omad?

Juba nimi „jõul“ tunnistab Jeesuse sünnipäeva tavalise nime võõrast algupära. Jõul ei ole eesti sõna, vaid pärit Skandinaaviast, kus selle püha nimi „jul“ on. Sellest skandinaavlaste „jul“-sõnast on eestlased teinud „jõulu“, soomlased „joulu“; harva kuulatakse eesti omapärast sõna talviste pühad ehk Võru maakonnas ja Setumaal talvipühad. Jõulu nimi on igatahes Eestis vanem kui Kristuse sünnipäeva pühitsemine; jõulu pühitseti juba enne ristiusu tundmist, pühitseti eestlaste hulgas, pühitseti skandinaavlaste hulgas. Kaua aega on vaieldud sõna jõulu = jul tähenduse kohta. Uuemate uurijate seletuse järele tähendab „jul“ talvist püha, röömust püha, milliseks püha tõesti alati on osutunud. Jõulu püha on kõik põhjamaa rahvad juba muiste pühitsenud ja jõulukombed on peajoontes ühised eestlastel ja muil põhjamaa rahvastel, nagu soomlastel ja skandinaavlastel.

Ristiusk leidis Skandinaaviast ja Eestisse saabudes vana talvise püha „jõulu“ eest, millist püha pühitseti pärast rehepeksu lõppu. Paganuseaegse jõulu päeva ei või kindlaks määrata, sest vanade rahvaste arvamise järele keetsid jõulud paar kuud; vanad eestlasedki hakkasid jõulu aega juba andresepäevast peale arvama, üteldes et Andres aus mees annab jõulud. Katoliiklased on alati püüdnud ristiusku teha paganusest pööretavatele isikutele suupäraseks, paganuse jäänuseid ristiusu abil seletada, nagu meilgi jõuluheinte kohta öeldakse, et need Betlemma sõime heinu meelde tuletavad. Paganuse jõul sulatati ühte Jeesuse sünnipäevaga ja nii tekkis Jeesuse sünnipäeva pühitsemine hulga paganusest pärit kommetega ja uskumistega. Kui sügavasse paganusest päritud kombed ja uskumised rahva hingesse tunginud, tunnistab see asjaolu, et need meie ajani säilinud; alles uue aja haridus on suutnud neist hulga hävitada, kõikjalt aga veel täiesti mitte.

Üldiselt sihivad vanad eesti = põhjamaa jõulukombed selle peale,

kuidas alust panna tulevaaastasele löikusele ehk ülepea majapidamisele, maa, karja ja inimeste endendamisele. Teine osa jõulukombeid käib tuleviku teadasaamise kohta: vallalised isikud püüavad mitmesuguste oraklite varal teateid saada tulevase abielu kohta ja viimaks noored ja vanad edaspidise

käekäigu, tervise ja surma kohta. Kõigi nende teadete hankimiseks peavad mõnesugused tarad kaasa mõjuma, kuid kõigest sellest kõnelda ei luba enam ruum. Vanade jõulu ja uue aasta kommete tundjaid palun neid kombeid mulle materjali täiendamiseks teatada. Kas leidub selle palve täitjaid?

„Kevadikule“ kirjutand mag. A. ANNI.

Odavalt müüdnud noorusideaalid.

A. Kirsimäe „Puhastustuli“.

„Looduse“ tänavused romaanid pole arvustuse kaunis üksmeelse otsuse järgi kuigi huvitavad ega tõuse palju üle minevaaastaste katsete (kuigi alguses neid üles puhuti ja ülisteti kui „kuldteri“!). Meie üldise kirjandusliku tasapinna juures võivad juba õige paljudki noored inimesed romaani-taoliselt „sõnu ritta seada“ ja nii esmapilgul pääliskaudse lugejagi uskuma panna, nagu oleks siin tegemist millegi tõeliselt väärtuslikuga. Alles hiljem vaatlus paljastab, et selle enamasti moodustavad kergesti õpitud šabloonilised välisvõtted ja isikupärase ja kõrge vaimsure asemel (mis iga tõsise kunsttöö paratamatu eeldus) ammutab tühine ja argipäevane hallus. Ainult kui algajale suhtutakse neile siiski veel võrdlemisi häätahtlikult.

Kuid mis paaris tänavuses algajas tõesti huvi peaks äratama, kuigi negatiivselt suhtuvat huvi, see on neis avalduv elukäsitus üldse. Mõnd neist on õigusega nimetat enam tähelepan-davaks jubeda „aja dokumendina“ kui kunstteosena. Umb. selt seisukohalt nagu üks jury liige hiljem seletand, ongi esimesele kohale asetet Kirsimäe „Puhastustuli“, kuna see paljastab seni laiemaile kihtidele võrdlemisi vähe tuntud korporatsiooni-üliõpilase elu. Kahjuks küll ei sünni see mitte seevõrra autori tahtel kui tahtmata, nimelt sellega, et ta oma ainst mitte üle olles, just enda kaudu laseb aimata kujutetava miljöö vaimu või õigem selle äärmist vaimu-lagedust.

Romaani sündmustekäik on tavaline: võrdlemisi hääde annetega noor abiturient astub korporatsiooni, mürgitetakse varsti selle alkoholi-auruga ja variseerliku ning seesmiselt autu aumõistega, näeb varsti oma elu mõtet veel ainult kõrtsilärmis ja sellele järgnevais duelli-kakelusis, veksliangelduses ja sopases naistehhis. Äärmiselt ennast täis, nagu see sort rahvast harilikult, ta tunneb oma õilsad „hinge emotsioonid“ olevat sügavalt haavatud seetõttu, et üks ta „liebedest“ teda ei taha jagada libudega ja et vilistlased lõpuks väsivad laenamast ta märatsusteks sadu tuhandeid. Ta pressib siiski veel kellegi proua käest välja raha ja raputab vihas kodumaa tolmu, et oma korporatsiooni-mülka asemel veelgi „aristokraatsemalt“ aaleda Pariisi mülgastes. Alles kui sääl politsei ta tabab õige mustas seltskonnas ning ametis ja ta paariiks päevaks pokri pistab, arvab autor ta küllalt puhta olevat ja toob ta Tartu tagasi, suure õilsuse mask näol, ja kogu „seltskonna“ andeksand garanteeritud. Muidugi ei saa seda uskuda vähe rohkem süvenend lugeja, kuna sangari elukäsitus on jäänd umb. samaks mülgaslikuks kui varemgi. Sama võlts või siis jälle sentimentaalselt lääge on pea kogu teose üksikasjalisemgi sisaldus, kuna kõige tagalt tungib välja autori vaevaga peidetud upsakus, nilbus, auahnus ja edvistus. Isegi oma kodukeelena see korporantlik kadakas tahab näidata prantsuskeelt ja pursiib seda oma vennaga kõige tõsisemal momentidel!

Üksikud loetavad kohad tunnista-
vad küll autorile võimalikest
voorustest, kuid lasevad seda enam
välja paista terviku eetilist ja esteeti-
list alaväärsust.

Üks ebaõnnestund romaani-kat-
send poleks ju iseendast veel kes teab
mis õnnetus. „Kuldseile mülkaile“ tu-
leb ainult võistlejaid meie kõige „aris-
tokraatsemaist“ (!) „intelligentsi“ (!?)
„kasvatusasutust“ (!?) ja küllap
säält nende taga seisvaist tõusiklus-
ringidest j. m. leidub neile ka ihalevaid
lugejaid. Vähemalt pole vaja siis ehk
enam tõlkida Verbitskajat ja muud sel-
list pahna.

tundume endale kas või noore pühi-
musena! Ja kui kergesti on valmis
plaanid kogu maailma paranduseks!
Aga pruugib ainult kaduda hoidvail
seintel — ja arvatav mees langeb
kokku kui n ä r t s. Tihti polegi selleks
vaja rohkem kui astuda üheks õhtuks
neisse „mehiseisse“ ringidesse.

Ja viimastest nähtavasti tulebki ot-
sida põhjus ka selle „Puhastus-
tule“ sangari ja ta autori armetus
allakäigus. Kui nii valdavat hulka
meie akadeemilisest noorusest ümber
jahvatavad niisuguse vaimuga „pu-
nased veskid“, säält kisub see kui suur
veekeeris alla ka alguses vägaagi idea-

Ferd. Hodler.

Üksmeel.

Mis asja tõsiseks teeb, on, et see
pole mitte ainult romaan, vaba
fiktsioon, vaid kuulub olevat autobio-
graafiline, et selle kaudu peegeldub
tõesti reaalelu ja kindlasti mitte
üksiku vaid paljude temasarnaste elu.
Iroonilise grimassiga aga tutvustetakse,
et sama autor just enne ülikooli, s. o.
korporatsiooni astumist on olnud aktiivne
noorkarsklane ja saand isegi auhinna
Eesti Karskusliidu võistlus-
kirjatööga!

Just selle kontrasti tõttu see on
üks kõige masendavamaid ja kohuta-
vamaid dokumente meie kõigi, kogu
meie aja süüdistusaktis.

Kõigepäält see teos on irvitus
noorkarsklaste üle. Koolisunni raa-
midest ja naiivist noorusidealismist
püsti hoitud — kuidas nii tihti säält

listlikud noored. Selle vastu ei aita
ainult mõistuslik karskusteooria —
säält lööb läbi ainult algusest päält
paindumatuks kasvatet karakter. Ai-
nult kui noorkarsklaste liikumine suu-
dab kasvatada sellega varustet sugu-
põlve, ei müü see oma nooruspuhtust
nii näruse ja lühiaegse läätseleeme
eest.

Kuid loodame, et ka meie autor
varsti jõuab praeguse määriva, tah-
mase tule juurest tõesti p u h a s t a v a
tuleni.

See arvustus pole mitte sihitud
tema reaalisiku vaid ainult teoses
avalduva vaimsuse vastu, milles puh-
tuse ja vastutusetunde, loodame et
ajutiseks, tumestand nähtavasti eriti
mainitud ümbrus.

Kino ja noorsugu.

Pole kahtlust — kino on võitnud endale kindla ja mõjurikka seisukoha uueaegses elukorralduses lõbustusvahendina ja kultuuri-tegurina. Seda ei saa eitada kõige ägedamadki ta vastased. Võib ainult imestada, kui kiiresti ja kui põhjalikult on kino suutnud vallutada kõige laialisemate rahvahulkade meeled terves maailmas. Leiutatud läind sajandi lõpul, hakand hoogsamalt levima alles käesoleva algul, esmalt kõrvaliste põiktänavate ja proletaarliku agulirahva odava lõbustusvahendina, mida ei külastand avalikult ükski kõrgema seltskonna liige, — on ta aegapidi osand nihkuda ikka enam kesklinna, ikka enam parema seltskonna kättesaadavaks, kuna ta tänapäev juba asetseb suurlinna luksuspaleedes, mida ühesuguse huviga külastab nii päevatöeline kui miljonär, kirjaoskamatu ja õpetlane. Eriti ilmasõja ja revolutsioonide ajajärk oma seltskonna kombeid ja eelarvamisi vapustava mõjuga aitas järsult kaasa kino lõplikuks läbilöömiseks. Ta on muutund kardetavaks konkurendiks teatritele, tõrjudes kohati viimase üsna tagaplaanile, ja võimsaks võistlejaks isegi kõrtsile, kohvikuile, tantsulokale ja muile linnalikele lõbustusasutistele. Ta on saand, nagu grammofon ja raadiogi, suurte rahvahulkade üldvareks, milleta ei oska hästi kujutellagi nüüdisaegset suurlinna elu.

Oma odavuse, kättesaadavuse ja suure populaarsuse tõttu on kinol määratu mõju rahvahulkade ja eriti noorsoo ellusuhte ja kõlblise ilma-vaate kujunemisele. On ju suurem osa kinokülastajaid kasvueelised noored, kes veel tundelikud ja vastuvõtlikud igasugu välistele mõjutustele, olgu need hääd või halvad. Et kinol küllalt tõmbejõudu ei puudu, teame kas või sellest, et pea kõik linna lapsed põevad kord läbi n. n. k i n o h a i g u s e, kus kas või kelmus aidaku, aga kinno peab pääsema. Ning kirevast, seiklusrikkast filmi-elust on noortel nii mõndagi „õppida“, nii mõndagi jääb

tahtmatult külge, mis hilisemaski elus ta harjumustes ja iseloomus tunda annab. Osa noori suudab hiljem neist kino mõjutistest teiste „vastukihvtide“ mõjul vabaneda, osa mitte.

Selle tõttu alatasa on kuulund hoiatavaid ja lausa hukkamõistvaid häali kino kohta, mille tulemuseks on ka filmitsensuur ja igasugu kitsendused ja kinokeelud õppivale noorsoole, millest ent osatakse väga hästi mööda hiilida, kuna kino ahvatlused ja tõmbejõud on suuremad keelust ja käsust.

Milles õieti seisab kino uskumatu mõju ja külgetõmbejõud noortesse ja millised hädaohud varitsevad liigagarat noort kinoharrastajat?

Päämiseks põhjuseks, miks kino nii populaarseks on saand, on kahtlemata ta a j a k o h a s u s j a v a s t a v u s n o o r t e h i n g e e l u l e. Ta rahuldab suurel määral neid nõudeid ja ootusi, mida noored, kui ka vanad, talle asetavad. Noored on uudishimulikud ja kino avab neile terve maailma troopikast põhjanabani kõiges selle mitmekesisuses ja ilus. Imeväl manab ta noorte silmi ette põlismetsi ja kiskjaid, linnu ja masinaid, inimesi ja võitlusi, tänapäeva ja mineviku ning isegi üleloomuliku. See annab noorte mõttekujutusele aina toitu ja hoogu. Ta elab kinos kui kusagil unenäo riigis. Noortes on lootusi palju, nad igatsevad vaimu kõrget lendu — ja kinos teostub see. Ta mängib siin vaheldamisi printsii ja röövlipäälikut, pankurit ja laevakaptenit; sündmused järgnevad sündmustele, trikid trikikidele, üks kaelamurdvam kui teine. Neis pole mõnikord mingit sidet ega loogikat, kuid on's seda noorte fantaasias rohkem? Peaasi, et see teda huvitab, köidab, et ta saab kaasa elada oma kangelasele, kelleks ta kujutleb sageli iseend. Ning see tõstab ta enesetunnet, teeb ta õnnelikuks.

Kinokirg on suurel määral inimese i g a t s u s õ n n e j ä r g i, kuigi petliku. Lihtne inimene näeb sääl teostuvat ideaale, mille poole ta salajas

südame sopis igatseb, ent mis argioludes on tast kättesaamatus kauguses. Kino võlub ta silme ette sündmusi ja olukordi, millest ta muidu vaid und võib näha. Ta näeb rikkust ja võimu, armastust ja rõõmu, kuna ta igapäev on hoopis selle vastand. Kõik see on filmis nii kergesti kättesaadav. Ning ta tormab kinno, et sääl end unustada, vabastuda argipäeva muredest, viibida kui joovastuses, maksku see ka ta viimased sendid.

Ometi on see vaid väline, petlik koor, mille all pesitseb enamasti vägaagi ussitand tuum. Just kino liig kerges võlumisvõimes peitub ühtlasi ta suurim hädaoht — muutuda liig pääliskaudseks ja pinnaliseks. See on mingi võlts paatos, tehtud tundelikkus, mille mõju alla satub vastuvõtlik, kuid iseseisva otsusevõimeta nooruk tänapäevase kinoloomingu süütumas ja paremaski osas. Kuid kino kaudu ta langeb palju pahemate mõjude piirkonda.

Filmitööstus on senini ikkagi eeskätt äriiline ettevõtte, mille sihid ja abinõud määrab sissetulek. Et äri hästi läheks, peab ta vastama võimalikult paljude maitsele. Kuid massi maitse ei ole kunagi eriti nõudlik ega kõrge. Sellevastu — palju kergem on mändida suure hulga madalate, loomalik-kude ihade kõditamise ja ülespiitsutamiselega, ning see on viind tänapäeva filmiloomingu vaimlise ja kunstlise tasapinna kohati väga alla. Tehniline täius ja väline efekt peavad varjama sisulist tühjust. Tarvitseb ainult jälgida kinokuulutisi, et selles veenduda. Otse kohutav on see elu peegelpilt, see vaimline tühjus ja kõlbline madalus, mis avaneb igale kinosõbrale enamikus filmidest: tapmine, petmine, võimu- ja rahaahnitus, kadedus, kätemaks, jõude elu ja liiderlikkus — need on moodsate filmide tavalikumad ja „tänuikumad“ ained. See on nagu elavais piltides esitet politsei kroonika, mis on ainult veidi ilustet ja pehmen-det kaastundmuse, pisarate ja vari-seerliku kohtumõistuga. Puudub kõbl-line põhimõtte inimeste tegevus-juhi-sena; elatakse ainult silmapilgule ja enese minale, tunnustamata ligimest

ja ühiskonda. Filmi armastatuim kangelane on tõusik, ükskõik millises osas, mis nime all ta ka esineb, aga kel on raha, kes suudab enda kiiresti läbi lüüa igasuguses olukorras. Ta võib alata saapapuhastajana ja lõpetada pankiirina, piiskopina või ükskõik kellena. Peaasi, et aga tõus oleks päädpööriv, eriskummuline, jalust-rabav!

Selline on pööbli lemmikkangelane, kelles ta näeb oma südamesoovide, oma ideaalide kehastist. Või on see taas kergemeelne elupõletaja, naistekütt, päevavaras, poolilma daam, — igatahes tüüp, kelle ainsaks sihiks ja elusisuks on võimalikult kergesti elus läbi saada, võimalikult palju elu nautida ja teiste turjal liugu lasta. Mood-sat filmi kannab läbiläbi vastutustun-detu tõusikluskultuuri ideoloogia. Pole ime kui ta aegapidi kinolinalt üle kandub ka tõsiellu ja sääl hakkab ajama oma lõhnavaid õisi. Et selle all kõigepäält kinohuviline ja vastuvõtlik noorsugu kannatab, on arusaadav. Kestev viibimine selliste muljete rist-tule piirkonnas hävitab viimaks tubli-magi noore hingelise puhtuse ja kõbl-lise vastutustunde ja paneb ta elu-vankri veerema „kõige liha teed“.

Ses ulatuses võib õigusega rääkida kino kahjulikust mõjust noorsoole. Ning ses mõttes on tarvilik noorte teadlik seisukoha võtt kino suhtes, nagu see väljendub ka noorsoo kars-kuskongressi resolutsioonis, mis ühtviisi mõistab hukka nii sopa-kino kui sopa-kirjanduse levitamise. On tarvis, et noored ise suuremale selgusele jõuak-sid kino tähenduses uueaegse kultuuri-tegurina, ta pahedes ja voorustes nüüdisaegse mõtteviisi ja elu peegel-disena ja alles siis langetaksid oma ot-suse. Sest ühes veega ei tohi välja heita last. Kõige halva ja alaväärtus-liku kõrval on kinol olnud anda ka küllalt väärtuslikku ja ainulaadset kunsti-ilu, muljeteküllust ja elurikas-tust, mille eest eriti noorsool on põh-just olla tänulik. Nimetagem kas või ainult „Bagdadi varast“, „Fausti“, „Suurt paraadi“ j. t. ning tuleb loota, et tulevikus saabub veel rohkem selli-

seid väärtuslikke suurfilme. Praegu-
sel hetkel aga tähendab kinoküsimus
noorsoole päämiselt valiku küsimust.

Vaja õppida eraldama hääd halvast
ja kinos võib leida noorus oma parima
sõbra.

Ma leidsin põldlille, imetelin ta ilu, ta täiust kõigis asjus ja hüüdsin:
„Aga kõik see õitseb ja närtsib tuhandeis temasarnaseis ilma et keegi vaataks,
või tihti pilkugi heidaks sellele“. — Tema aga vastas: „Sa loll! mõtled vist
mind õitsevat selleks, et mind nähtaks? Iseenda ja ei kellegi teise pärast õitsen
ma, õitsen et see mulle meeldib: ja et ma õitsen ja olen, — selles on mu
rõõm ja lust.

Schopenhauer.

ED. TREU.

Vaidlusteem.

Allakirjutanul on ülesandeks korraldada
eeloleval jõuluvahel ajal E. N. Karskusliidult
korraldetavail noorsootegelaste kursusel näit-
lik vaidluskoosolek. Et asja teha huvitava-
maks ja et ühtlasi ka vaidlusi hoida asja-
likkuse piirides, esitatakse siinkohal vaidlus-
teem vastavate teeside kaupa, et osavõtjail
oleks võimalik valmistuda sõnavõtuks poolt
või vastu.

Kuna nii suurele selgitustööle vaatamata
ikka ja ikka püütakse nii mitmelt poolt väita,
et täiskarskus on fanatism, ainult parajus ole-
vat kindla tahte ilmekaim avaldus alkoholismi
pahe võitmisel, tahab anda korraldetav vaid-
luskoosolek võimaluse selle üle põhjalikult
läbimõeldult tulla sõna võtma. Nii siis —
teemiks on: „Kas parajus või täiskarskus?“

Ruumi nappusel pean piirduma ainult tee-
side esitamise- ja nende vähese selgitamisega.

**1. Pole õige jaotada alkoholitarvitajaid
joomareiks ja parajuslasiks.**

Pea kõikjal valitseb veel arvamine, et
see, kes „võtab pitsi ja peab aru“ on parajus-
lane, see aga, kes sest kindlaksmääratud pii-
rist üle astub, on joomar. Tegelikult on sar-
nane vahetegemine äärmiselt raske, peaaegu
võimata. Kas nimetame parajuslaseks seda,
kes joob $\frac{3}{4}$ liitrit teatud aja kestes, ega ole
veel lauagi all võrreldes sellega, kes jõi samal
ajal ainult 3—4 pitsi ja jäi päris „otsa“ s. t.,
kas eraldame neid väliste avalduste järele?
Kui nii, siis pole sarnane vahetegemine õigus-
tet, sest see, kes jõi rohkem, tegi ka oma ter-
visele enam kahju, kuigi temas ei avaldunud
alkoholi mõju nii suurel määral. Jär.: Sarna-
selt pole võimalik jaotada alkoholitarvita-
jaid, sest

**2. pole võimalik määrata kindlaks piire
parajuslase ja mitteparajuslase vahel.** Seega
on võimalik vahetegemine ainult alkoholitar-
vitaja ja mittetarvitaja vahel.

On küll olemas inimesi, kes suudavad
endid nii hoida, et nad iialgi joobnuks ei joo
— täh.: on kes suudavad jääda teatud piiri
juurde. Sarnased inimesed ongi siis tuntud
parajuslastena, keda paljud näevad enese ees
kui ideaali, otsides kompromissi kahe äärmuse

vahel: „võta pits ja pea aru!“ Sarnaseid aru-
pidajaid on siiski vähe ja kui ongi, siis meeli-
tavad nad kui kangelased teisi järeletegemi-
sele. Ühtlasi unustetakse ikka, et alkoholi
tarvit. pole mingit kehalist nõuet, ei mini-
maalsemalgi määral, nagu seda on söömisel,
kuigi alkohol põleb kehas nagu toitaine, andes
ka teatud hulga kalooriaid, ei asenda aga
minimaalseimalgi määral toitainet.

**3. Alkoholi miinimumi piir on niivõrt
väike, et see ei võimalda mingisugust nau-
dingut.**

Mõnede arstide arvates kulub täisk. ini-
mesele mõjumiseks umb. 5 gr. alkoholi. Laste-
tele vanusemäära alanemisega proportsionaal-
selt vähem. Vähemat 5 gr. ei tekita meele-
olu, ega ka mingit mürgitust. Puudub mõnu-
tunne, sest ta ei mõju sel määral mürgina.
Annab end tunda vaid õige väikese maitse-
effektina. Ka leivas leiduvat teda vähesel
määral, kuid kes on jäänud leivasöömisest
purju.

4. Parajuslane pole vaba inimene.

Väliselt näib küll, et on vaba, tegelikult
aga on lugu hoopis teisiti. Inimene õige vähe-
selgi määral teda tarvitades, pole võimeline
täiel määral enda üle otsustama, sest alkohol
halvab suurel määral inimese kriitilist võimet
ja kogu ta teoretiseerimine läheb igal puhul
vett vedama. Niimoodi läheb „parajus“ ja
„arupidamine“ ikka äärmusse, sest alkoholiga
sõbrustamisel pole mingit tunduvat vaheseina,
mis kindlasti lahutaks optimumi ühest äärmu-
sest ja vabadusest pole enam juttugi. Täis-
karsklane on aga sarnastest hädaohtudest kau-
gel, mistõttu just vaba. Tal on igal juhul
teada, mida teeb, tal pole kahtlemist, ega min-
git võitlust enesega.

**5. Paras alkoholi tarvitamine rikub hin-
gelist puhtustunnet.**

Kui inimene ühegi klaasi kallab alla, pole
ta enam karsklane. Ta on ikkagi joonud,
mida teised talle ette heidavad. Ta enese-
gi süda vaevab teda sageli enamgi kui asi väärt,
viib kahtlusteni ja mitmesuguste kokkupõrge-
teni (päämiselt seesmist), mis sageli on ot-
sustava mõjuga. Kui keegi on varastand 5-

sendilise asja, siis ei tule sel puhul asja väärtus ise niivõrt kõneste kui just tegu: ta on ikkagi varastand!

6. Parajuslane on joomisele ahvatleja.

Kuna iga „kangelane“ on järeletegemist väärt, on parajuslanegi paljude silmis kangelane, kes suudab leida kompromissi kahe äärmuse vahel. Joomakommetest lahti öelda on juba ümbruse surve pärast raske. „Seaks“ juua ei taha keegi — järelikult jäädakse parajuse juurde.

7. Parajuslane on sotsiaalne kuritegija.

Täisväärtuslikult ühiskonna liikmelt nõuame igal ajal täielikku joomisest keeldumist arusaadavatel põhjustel. Hulgakaua tõmbab parajuslane igast rahvakihist nõrga iseloomuga järeletegijaid ja imetlejaid kuristikku, seda enam, mida kõrgemal tasapinnal seisab „kangelane“. Seepärast:

8. On hukkamõistetav, et pedagoogid, rahvajuhid, ja — kasvatajad, on, ükskõik mis määral, alkoholtarvitajad, olles seeqa ise oma karja hukkajad. Kes pole kuulnud väidet: see ja see lugupeetud mees on ka rüüband ja kiitnud olevat selle mehisel! Kas te ei soovi siis näha ka minu mehisust! Ja järeletegijad, suurel määral noored, ei taha enam muust millegist teada. Nende silmis on elav eeskuju nende õpetaja. —

9. On hukkamõistetav ka alkoholiga tervise joomine.

Üldiselt ei saa tervise joomise kombe vastu midagi olla, kui seda tehakse alkoholivabade jookidega. Niipea aga, kui see sünnib alkohoolikudega, tuleb sellest keelduda.

Kokkuvõttes võime öelda: Parajuse ja

mitteparajuse piire pole võimalik kindlaks määrata. Kuna parajuslane läheb üle enamasti juhtumil ikka suuremaks alkoholi tarvitamiseks, meelitab ka lööksõnadega suurel hulgal järelekaalumataid ja tahtenõrku järeletegemisele, siis on see tõelikult hukkamõistetav!

Et ruumipuudusel pole mul võimalik esitada lähemaid põhjendusi, lubatagu mul juhatada vastavat kirjandust, mis käsitleks seda küsimust laiemalt:

1. G. Laja, Miks olen karske. E. K-liidu kirj., Tartus, 1928.
2. G. Laja, Terviseks! E. K-liidu kirjastus, Tartus, 1929.
3. E. Trinkman - Elisto, Kategoorilise karskuskõnede põhjendus... EÜKÜ. kirj., Tartus, 1929.
4. Vilms - Rosenthal j. t., Meie karskustöö programm ja taktika. Tartus, 1923.
5. A. Elango, Noorsookarskustöö Eestis. Sõnavara, Tartus, 1926.
6. R. Hansson, Suurem kurja juur. Sõnavara, Tartus, 1926.
7. J. Elango, Meie õnne vaenlane. E. N. K-liidu kirj., Tartus, 1926.
8. J. Elango, Aegade hääl. E. N. K-liidu kirj., Tartus, 1925.
9. „Külvaja“ E. Karskusliidu häälekandja, eriti eesti karskusliikumise 40 a. juubelikongressi puhul ilmund kaksiknumber 6/7 Tartus, 1929.
10. „Dünamis I“, 1928, lk. 141—167.

On sul karta meelekibedust, valu või on see sul juba käes, siis pea meeles, et sa ei püüaks tast vabaneda ta eest kõrvale põigeldes. Vaata talle kui oma vaatluste esemele, kindlasti silma, — kuni sa selgusele jõuad, kas ei peaks sa tal laskma olla, või isegi ta eest hoolitsema ja teda kasutama. Peab enne mingist asjast üle olema, kui teda tohib põlata. Mis muidu ainult kõrvale tõrjutakse, tungib kangekaelselt ikka jälle uuesti esile. Ainult tõeline päev võidab kõik õõvaimud, kuna ta neid valgustab.
F e u c h t e r s l e b e n .

Mida targem ja parem inimene, seda rohkem hääd ta leiab kaasinimestes.

Igal hetkel oma elus püüdkem leida, mitte — mis meid teistest eraldab, vaid — mis meil nendega on ühist.
P a s c a l .
R u s k i n .

Vaikimine on võimsa aju tunnus. Pea ilma saladuseta on kui lahtine kiri. Kus on põhi sügav, peituvad ka saladused sügaval; sest sääl on laiu ruume ja õõse, kuhu varjata tähtsaid asju. Vaikimisvõime kasvab tugevast enesevalitsemisest ja selles end võita on tõeline triumf.
G r a c i a n .

HAIID RAAMATUID

„Noorusjõud IV.“ Toimetand A. Küng.
Eesti Noorsoo Karskusliidu kirjastus 1929, 107 lhk., hind 1 kroon.

Eessõnas loeme, et käesolev koguteos on mõeldud kümneaastasena ülevaatenähtuna noorsooliikumise kohta iseiseisvas Eestis. Eessõna lõpus aga tähendetakse, et sellest on pidand siiski välja jääma artiklid usulise noorsootöö kohta samuti ka ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse kohta. Täieliku ülevaate jaoks oleks tarvis olnud ka ülevaade noorte põllumajanduslike klubide kohta ja kirjutus Koolinoorsoo Keskliidu viimaste aastate tegevuse kohta mõne selle juhtiva tegelase poolt.

Nii jääb praegune koguteos ülevaateks ühe, kõige suurema osa meie noorsooliikumise kohta, ja sellena on tal kahtlemata oma väärtus.

Õige huvitava pildi annab R. Janno Tallinna pörandaalustest noorsooorganisatsioonidest vene ja okkupatsioonil ajal. A. Lenotammilt on teatavale kriitilikkusele pretendeeriv, kuid igakord mitte küllalt objektiivne „10 aastat iseseisvat koolinoorsooliikumist iseseisvas Eestis,“ mida täiendavad viimase kolme aasta kohta A. K(üngi) üksikasjalised ülevaated noorsooliikumisest ja noorsookarskustööst Eestis. H. Moora kirjutab huvitavalt Eesti Noorsoo Rahvusliku Liidu paarist esimesest aastast, skoutmaster Hugo Paalmann — skoutlikust liikumisest Eestis, Linda Leeman „Uudismaa“ osast meie noorsooliikumises ja Nigol Andreesen „Noorsotsialistlikust liikum-

misest Eestis“, käsitledes peamiselt selle liikumise põhimõtteid ja toonitades selle teatava piirini ulatuvat auto-noomsust sotsialistliku parteiga võrreldes, üksikasjalikke andmeid noorsotsialistliku liikumise faktilise külje kohta leidub selles kirjutises aga õige vähe. Üldiselt võttes sisaldab käesolev koguteos hulga huvitavaid andmeid meie noorsooliikumise kohta viimasel kümnel aastal, eriti aga meie noorsoo karskusliikumise kohta. Kuigi käesolev koguteos ei saa pretendeerida kõikeammutavale täielikkusele pakub ta siiski hulga huvitavat materjali niihästi nüüdisaegsele lugejale kui ka meie noorsooliikumisest huvitatuile tulevastel aegadel. Seda koguteost peavad aga tulevikus täiendama selle järgmised aastakäigud ja just nende noorsooliikumiste, voolude ja ilmavaadete suhtes, mis seni vast ehk pole küllalt täielikult esitatud. On ju Noorsoo Karskusliit meil praegu ainukene üldine noorsookoondis, milles peavad koos töötama karskusalusel kõik ilmavaatelised voolud meie noorsoo keskel. Sellest järgneb ka Noorsoo Karskusliidu moraalne kohustus kõiki neid ilmavaatelisi voolusid arvesse võtta, eriti nende suhetes karskusküsimuses kõige laiemas ulatuses. **V. Ernits.**

G. Laja „Terviseks!“ Mõnda joomakommetest. Eesti Karskusliidu kirjastus Tartus, 1929. 46 lk., hind 50 senti.

Sisukord: Saateks. Joomise hingelust. Joomakommete kujunemisest.

Komme - kirjutamata seadus. Joomakombed kaskusnõude seisukohalt. Kommete reformist. Karsketest kommetest.

Raamatukene pakub elavalt ja huvitavalt kirjutet rahvaliku ülevaate joomakommetest, mis joomakultuuri edendamisel nii tähtsat osa mängivad ja tähistab sihti, mille suunas joomakommetevastane võitlus peaks arenema. Eriti noortele on raamatukesega tutvumine väga tähtis ses mõttes, et ta aitab põhjendusi leida joomakommete eitamisele ja joomakommetevastasele taktikale.

Eriti huvitavad on need päätükid, mis käsitlevad joomakommete probleemi psühholoogilisi aluseid. Siin on rohkesti tsiteerit James'i. See muidugi aina lisab raamatu väärtust. Natukene kahtlust tekib ainult autori mõne isikliku seisukoha väljenduse

täpsas teaduslikkuses, kuid see ei tungi esile ega ole väga oluline.

Ebaõige on eessõnas leiduv autori väide nagu oleks joomakommetevastane võitlus meil unustusse jäet ala. Vastuoksa, see on meie karskusvõitluses olnud alati aktuaalsemaid küsimusi.

Raamatukene on trükit hääl paberil ja kaunistet hulga piltidega, mis kujutavad mitmesuguseid joomakombeid. Kolmevärviline kaas aina tõstab väärtuse meeldivust. Kõik see on ühtlasi ka tunnuseks, et Eesti Karskusliit on hakkand tunduvalt suuremat rõhku panema oma väljaannete esteetilisele küljele.

Leidku „Terviseks!“ omale rohkesti sõpru. Ta väärib neid kindlasti. Hind raamatu suuruse ja väärtusega võrreldes pole sugugi kallis.

E. Kubjas.

Kuna ma noorest saadik olen töötand avalikes ettevõtteis, on mind elu jooksul tihtigi ägedasti laidet. Niisuguse laitude olen ma alati vaikides võtnud vastu, sest ma mõtlesin: oleks see põhjendat, siis peaksin ma end pigem parandama kui kaitsma; oleks see aga teenimata, siis õigustaks aeg ise mind peagi. Kauased kogemused on tõestand mu mõtte õigeks.

Franklin.

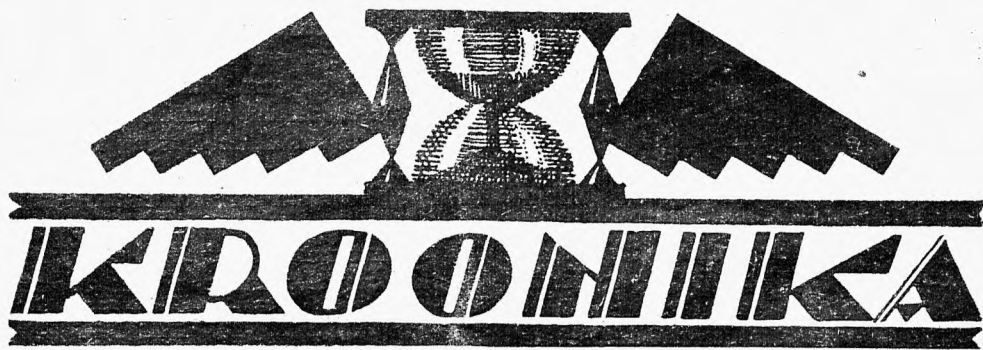
Tähtis uudis meie karskuskirjanduses.

Aastate kaupa on meil kõneldud karsklaste kalendri väljaandmise tarvidusest, ilma et oleks saadud seda teostada. Nüüd on asi siiski liikuma hakand ja neil päevil ilmub uus kalender juba müügile. Kalender sisaldab hulga materjali, ilma milleta ükski karskustegelane ega muu haritud kodanik läbi ei saa. Pääle harilikkude kalendrilliste andmete (kalendaarium, mõõdud jne.) olgu nimetat sisust järgmisi asju: Kronoloogiline ülevaade tähtsamaist sündmusist karskusliikumise ajaloos. Katkend Jack Londoni eluloolisest romaanist „Kuningas Alkohol“. Kann ja kahur (jutus- tis). Mõttekilde joomakombeist. Alkoholi reklaam vanal ajal. Terviseviinast — G. Laja artikkel. Kolm anekdooti. Esimesed kohalikud rahvahääletused — E. Kubjas, artikkel. Alkoholi toodang ja tarvitamine Eestis 1920—1928 (statistilised tabelid). Alkoholi tarvitamise tagajärgi Eestis (statistiline ülevaade). Eesti karskusorganisatsioon (selles osas antakse ülevaateid kõigist meie kesk- ja erialalistest karskusorganisatsioonidest ja tuuakse Eesti karskusliidu, Noorsoo karskusliidu ja Naiste karskusliidu liigete täielikud nimestikud ühes org-ide aadressidega). Karskusseltsid-

jubilaarid 1930. a. Tähtsamaid rahvusvahelisi karskusorganisatsioone. Tähtsamate alkoholiseaduste ja -määruste loetelu. Alkoholikute, abielu, emade ja rinnalaste nõuandekohad ja kutsevaliku nõuandebürood. Kultuurkapital. Mõnede tähtsamate liitude ja asutiste aadresse. Uudiseid karskuskirjanduse alal. Mõningaid soovitavaid raamatuid ja ajakirju vabaharidustöö alalt. Mitmesuguseid statistilisi andmeid Eesti kohta.

Nagu sellest näha, on sisu õige rikkalik. Huvitav ja omapärane on kalendaarium. Teksti on paigutatud hulk pilte.

Kalendri nimeks on võetud KÜLVAJA KALENDER. Hind kalendri sisu rohkusega võrreldes on hoopis väike: 30 senti pehmete kaantega. Soovijad võivad saada kalendri ka kõvas köites, millest üks maksab 50 senti (ilus läikiv kartong) ja teine 75 senti (kalin- gurilukõide). Kalender on trükitud hääl paberil, formaat sobiv taskuskandmiseks. Tellida võib kalendrit ka Noorsoo Karskusliidu kaudu. „Kevadiku“ tellijad saavad ta 20 prots. hinnaalandusega kõigilt köiteilt. Levitajad saavad 25 prots.

Kohus alkoholi üle.

E. Noorsoo Karskusliit korraldas 17. ja 22. novembril (järg) s. a. Tartus Saksa teatri ruumes õnnestund kohtu alkoholi üle. Süüdistajana esines G. Laja, kaitsjana üliõpil. J. Libe: tsiviilnõude alkoholi vastu 3 miljardi krooni suuruses esitas V. Ernits. Asja arutas kohus koosseisus: vann. adv. F. Karlson, liikmed vann. adv. J. Ostrat, ja vann. adv. abi P. Sepp. Vandekohtunikkudeks olid: pr. Aavakivi, dir. Adamson, rkl. Adamson, hambaarst pr. Antsov-Hinno, majandustege-lane M. Jänes, prof. Mägiste, üliõpil. Paal-man, mehaanik Pikand, prof. Rahamägi, kooli-õpetaja pr. Riomägi, käsitöeline Tohvri.

Ekspertide ja tunnistajatena kuulati üle pr. prof. H. Pöld, prof. M. J. Eisen, dr. med.

H. Madisson, dr. H. Jürgenson, pr. H. Mäelo, hr. E. Kubjas, õpet. A. Kuum j. t.

Tunnistajate ja ekspertide seletusi ning poolte väielusi kuulas ligi 450-ne päältkuula-jate hulk suure huviga. Lõpptulemusena saa-bus vandekohtunikkude poolt alkoholi süüdi-mõistmine kõigis süüdistaja poolt esitet 30-es punktis ning kohtu otsus: 1) tunnistada alko-hol kui joogi, nautimis- ja maitseaine üldiselt kahjulikuks.

2) Tunnistada hädatarviliseks võitlemise selle kahjulikkusega, sotsiaalpedagoogika põhi-mõtteil selgitades ning kasvatades arusaamist sellest kodus, koolis ja kogu ühiskonnas, et kodanikud vabatahtlikult loobuks alkoholi tarvitamisest joogi-, nautimis- ja maitseainena.

Kohus kestis kokku 12 tundi.

Maailma õnnestunuim ausammas.

Itaalia komponist Rossini sünnipäeva pu-hul otsustas ta kodulinna valitsus püstitada ühele linna platsile ta pronksist valatud kuju. Seda otsust Rossinile teatama saatis linnava-litsus saatkonna.

Kuuldes, mis saatkonnal oli öelda, vastas Rossini:

— Üsna asjata te, armsad sõbrad, näete sellast vaeva. Kuid, muu seas, palju sarnane kuju tuleb maksuma?

— Kaks sada tuhat marka.

— No vaat! Parem andke mulle väik-semgi summa, näit. pool sellest — sadatuhat marka. Oleksin nõus aasta otsa kaks korda nädalas terve tunni seisma kesk seda platsi kivi otsas. Nii te saaksite maailma õnnes-tunuima ausamba!

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort. Tegev toimetus: Aleksander Küng, M. Sarv, F. Huik, E. Kubjas, I. Tõnisson. Toimetuse kõnetunnid: tegevtoimetajal — iga päev 13—1/2 15 Jakobi tän. 8. Toimetuse aadress: Tartu, pstk. 86, telefon 404.

K. Mattiesen'i trükikoda, O/Ü., Tartus.